

- bible/ostrog-bible-ukranian/view (05.04.2017)
8. Франко І. Я. Апокрифи і легенди з українських рукописів / Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко. – Т. І: Апокрифи старозавітні: Репринт видання 1896 року / Передмова Ярослави Мельник; Львівський національний університет ім. І. Франка, Інститут франкознавства. – Львів, 2006. – 512 с.
  9. Фрээр Дж. Дж. Фольклор в Ветхом Заветі. – М.: Политиздат, 1989. – (Библиотека атеистической литературы) – С. 67-170.
  10. Додаток №1 – [електронний ресурс] – Мініатюра из Лицевого летописного свода XVI в. – стр. 32 – Режим доступу: <http://www.akteon-elib.ru/LITsIeVOI-LIeTOPISNYI-SVOD-Bibleiskaya-istoriya-Kniga-1/#32> (05.04.2017).

Самофатов М. І.

Науковий керівник – д.і.н., проф О. Б. Дьомін

УДК 94(728.7)

ДІЯЛЬНІСТЬ ШКОЛИ АМЕРИК В 1961-1991 РОКАХ

У статті розглядається діяльність найбільшого військово-тренувального центру в Латинській Америці - Школи Америк, який відомий чималою кількістю диктаторів та військових злочинців серед своїх випускників. Школа Америк є головним символом політики США щодо латиноамериканських країн. Сформовані висновки щодо ролі Школи Америк в політичному житті регіону.

Ключові слова: *Школа Америк, Латинська Америка, Зона Панамського каналу, диктатура, військові злочини, боротьба з комунізмом.*

Школа Америк – найбільший тренувальний військовий центр США в Латинській Америці, який був створений у 1946 році і відомий великою кількістю випускників, що обіймали

керівні посади у військових структурах практично кожної латиноамериканської країни, а також вихованням чималої кількості диктаторів. Даний заклад розташовувався в Зоні Панамського каналу у форті Амадор, з 1949 року по 1984 рік – у форті Гулік, а з 1984 року і до сьогодні (з 2000 року заклад перейменований на Інститут національної безпеки в Західній півкулі) – у форті Беннінг, штат Джорджія, США [7, р.82].

Школа Америк розглядається як головний символ політики Сполучених Штатів в Латинській Америці [1, р. 12]. Починаючи з моменту заснування Школи навколо неї існує дискусія, яку можна висловити таким питанням: які наслідки має втручання військових у політичне життя країни і чи не порушуються при цьому права людини. Існує дві протилежні точки зору на цю проблему. Представники першої точки зору вважають, що діяльність Школи Америк сприяла демократизації і покращенню рівня життя в Латинській Америці, а також захисту національних інтересів США в регіоні. Їх оппоненти стверджують, що наслідками створення цього центру було збільшення озброєних конфліктів в Америці, масові військові злочини проти громадянського населення і погіршення міжнародного іміджу Сполучених Штатів. Дискусія актуальна і до сьогодні: на останніх виборах президента США в 2016 році однією з передвиборчих обіцянок кандидата Хіларі Клінтон було закриття Інституту національної безпеки в Західній півкулі [5].

Школа Америк вивчалась практично лише америнськими дослідниками через обмежений доступ до більшості необхідних джерел. Дана тема досліджувалась такими науковцями, як Н. Хідалго, В. Ормсбі, Д. Фішель, К. Фішель, Д. Піон-Берлін, К. Арсено, К. Фокс, Г. Уікс.

Історію Школи Америк можна розподілити на три етапи за головними завданнями, які стояли перед нею в цей час:

1. 1946-1961 рр. – навчання виключно військовій справі, забезпечення кваліфікованими кадрами США та країни Латинської Америки, утвердження континентальної системи безпеки.

2. 1961-1991 рр. – запобігання та викорінення комуністичної загрози в Америці, політична стабільність в регіоні, перехід до навчання взаємодії військових із громадянським населенням.

3. 1991 – сьогодні – запобігання та викорінення терористичної загрози, політична стабільність в регіоні.

Як можна побачити, 1961 рік знаменував собою різкий поворот в ролі Школи Америк [1, р.16]. З цього часу випускники Школи навчалися не лише тому, як воювати проти армії супротивника, відтепер потенційним ворогом чи союзником виступали мирні жителі.

Причиною таких різких змін стала революція на Кубі. Адміністрація президента США Джона Кеннеді побоювалася поширення впливу Куби в регіоні і повторення “кубинського сценарію” [7, р. 36].

Що саме змінилося в навчальному плані Школи Америк? До цього часу, Школа розподілялася на три департаменти: зв’язківців, інженерів, зброї і тактики [1, р. 25]. Департамент зброї і тактики мав курси піхоти, кавалерії та виживання в джунглях. Школа Америк не проводила повноцінного кількарічного навчання, а містила короткі курси тривалістю від 2 тижнів до півроку, на які латиноамериканські країни відправляли своїх найкращих військових [1, р. 14].

У 1961 році Школа Америк була реорганізована і поділилася на 2 департаменти: технічний департамент і департамент внутрішньої безпеки. Саме у останньому департаменті з’явилися нові курси: курси вищого командування, курс контррозвідки, курс військової поліції, курс розвідки. У подальшому виникало чимало суміжних курсів, які в цілому відповідали загальній проблемі: боротьбі проти комуністичної загрози. Увага до цієї проблеми була настільки високою, що у 1962 році Школу Америк відвідав Генеральний прокурор США і брат президента Джона Кеннеді Роберт Кеннеді [7, р. 39].

Посібники, за якими навчалися курсанти Школи Америк були засекречені (більшість із них засекречені і сьогодні), однак у 1997 році деякі матеріали були розсекречені у зв’язку зі скандалом, пов’язаним із розслідуванням журналістів газети The Baltimore Sun масових порушень прав людини у Гондурасі, до яких було причетно чимало випускників Школи Америк [3]. У відкритий доступ був викладений підручник з “експлуатації людських

ресурсів” 1983 року, а трохи згодом – 7 посібників 1963 року, так звані “документи KUBARK” (KUBARK – зашифрована аббревіатура СІА, тобто ЦРУ). Підручник 1983 року в значній мірі ґрунтується на документах 1963 року. Ці розсекречені документи свідчать про те, що курсантів Школи Америк навчали систематично порушувати права людини та вдаватися до насилля.

За цими підручниками навчались студенти таких курсів, як розвідка, контррозвідка, психологічні операції, контрспротив, контрповстання, курс вищого командування та деякі інші.

Наведемо деякі приклади заклику до порушення прав людини у підручнику 1983 року, в якому цілий розділ присвячений технікам примусу [3, L-10]:

- “Виправдання для використання технік примусу”. В оригіналі сказано, що ці техніки мають бути залишені для тих персон, хто навчений або самостійно розвив навички чинити спротив непримусовим технікам.

- “Незважаючи на те, що умови, ідентичні повній ізоляції органів почуттів не дублювалися у наукових дослідженнях, проводилися численні експерименти над людьми, розміщеними у деривативних камерах... Чим більше дотримана ізоляція, тим швидше і глибше вона буде впливати на людину.”

- “Інтенсивна біль може примусити людину робити фальшиві зізнання, для уникнення додаткових покарань”.

Як же навчання в Школі Америк впливало на подальшу діяльність її випускників? Це дуже суперечливе питання, оскільки неможливо точно встановити, наскільки характер і моральні установки курсантів були під впливом їх інструкторів. Однак очевидно, що деяка доля відповідальності лежить на Школі Америк, через надмірно високу концентрацію диктаторів та військових злочинців серед її випускників [1, р. 19].

Критики Школи Америк іноді перебільшують роль цього центру у вихованні деяких з одіозних військових, оскільки можуть нехтувати тривалістю та направленістю навчання. Зокрема, Уго Бансер – болівійський диктатор, а згодом і президент – навчався в Школі Америк лише 2 тижні на курсі полагодження моторів, що

аж ніяк не дає підстави запідозрити сильний ідеологічний вплив Школи [2, р. 14].

Однак перелік людей, які вчилися боротьбі проти громадянського населення і згодом приміняли ці знання на практиці, досить вражаючий [4]. Диктатори – Мануель Норьєга (Панама), Гільєрмо Родрігез (Еквадор), Хорхе Рафаель Відела (Аргентина), Леопольдо Гальтьєрі (Аргентина), Роберто Едуардо Віола (Аргентина). Всього лише кілька діб протримались лідери перевороту 2002 року проти Уго Чавеса, президента Венесуели – генерали Ефрейн Васкес і Рамірес Поведа. Зі Школою Америки пов'язані такі військові злочинці, як Мігель Краснов-Марченко (Михайло Краснов), Пабло Бельмар і Арнандо Ларіос – агенти таємної поліції диктатора Чилі Аугусто Піночета; учасники нелегальних військових формувань в Колумбії – Урбіна Санчес, Алехандро Альварес, Гузман Родрігес, Андрадо Ортіс та інші; Педро Ріментель Ріос – військовий із Гватемали, відповідальний за різню в Дос Еррес, в якій загинуло понад 200 мирних жителів; Роберто Д'Обюїссон – ультраправий військовий із Сальвадору, засновник сумнозвісних “ескадронів смерті”; Владіміро Ленін Монтесінос Торрес – екс-голова розвідки Перу, який причетний до інциденту в Ла Кануті. І цей перелік можна продовжувати дуже довго.

Таким чином, загальною ціллю Школи Америк в 1961-1991 роках було досягнення політичної стабільності та недопущення розповсюдження комуністичної ідеології на території Латинської Америки. Однак насправді дії випускників Школи вели до відсутності політичної стабільності, а також до масових порушень прав людини і зростанню антиамериканських поглядів в усьому регіоні.

Самофатов М. И.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ШКОЛЫ АМЕРИК В 1961-1991 ГОДАХ

В статье рассматривается деятельность самого крупного военно-тренировочного центра в Латинской Америке – Школе

Америк, который известный огромным количеством диктаторов и военных преступников среди своих выпускников. Школа Америк является главным символом политики США касательно латиноамериканских стран. Сформированы выводы о роли Школы Америк в политической жизни региона.

Ключевые слова: *Школа Америк, Латинская Америка, Зона Панамского канала, диктатура, военные преступления, борьба с коммунизмом.*

Samofatov M. I.

THE ACTIVITIES SCHOOL OF THE AMERICAS IN 1961-1991

In the article is regarding activity of the biggest military training center in Latin America - School of Americas, which is well-known for big number of dictators and military criminals among its graduates. School of Americas is the main symbol of USA politics concerning Latin American countries. Formed conclusions about role of the School of the Americas in political life of region.

Key words: *School of the Americas, Latin America, Panama Canal Zone, dictatorship, military crimes, fighting with communism.*

Джерела та література

1. Fighting the Enemy Within Terrorism [Електроний ресурс] / Gregory Weeks // Human Rights Review. – № 5(1). – 2003. – p. 12-27. – Режим доступу – https://clas-pages.uncc.edu/gregory-weeks/wp-content/uploads/sites/43/2012/04/WeeksG_2003HRRarticle.pdf
2. Fishel J. T., Fishel K. L. The Impact of the US Army School of the Americas on Host Nation Militaries: An Effective Instrument of Policy or Merely a Scapegoat? [Електроний ресурс] / John T. Fishel, Kimbra L. Fishel // Low Intensity Conflict and Law Enforcement. – 1998. – V. 7. – p. 47-70. – Режим доступу – <http://lasa.international.pitt.edu/LASA97/fishel.pdf>.

3. Human Resource Exploitation Training Manual, CIA [Електроний ресурс] // The National Security Archive. – 1983. – 124 p. – Режим доступу: <http://www.nsarchive.gwu.edu/NSAEBBB/NSAEBB122>.
4. Most Notorious SOA graduates [Електроний ресурс] // SOA Watch. – 2012. – Режим доступу: <http://www.soaw.org/about-the-soawhinsec/soawhinsec-grads/notorious-grads>.
5. School of the Americas/WHINSEC Closure Included in Democratic Party Platform [Електроний ресурс] / Brett Wilkins // Daily KOS – 15 July 2016. – Режим доступу: <http://www.dailykos.com/story/1016/7/14/1548258/School-of-the-Americas-WHINSEC-Closure-Included-in-Democratic-Party-Platform>.
6. The US Army School of the Americas and US National Interests in the 20th Century: diss. [Електроний ресурс] / Fox Jr C. T. – 2001. – Режим доступу: <https://theses.lib.vt.edu/theses/available/etd-05022001-153035/unrestricted/FoxThesis.pdf>
7. US Army School of the Americas (USARSA) Profile of a Training Institution [Електроний ресурс] / Ormsbee Jr W. H. // DISAM Journal. – 1984. – V. 7. – P. 1984-85. – Режим доступу: <http://www.disam.dsca.mil/pubs/INDEXES/Vol%207-2/Ormsbee.pdf>.

Таранатіна Г. Д.

Науковий керівник – к.і.н., доц. С. В. Мілевич

УДК 94(470+571):323.31 «1600/1618»

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА СМУТНОГО ЧАСУ В РОСІЇ НА ПОЧАТКУ XVII ст.

У статті зосереджується увага на кризі російської державності на початку XVII ст., яка відома в історії як смутний час. В роботі розглянуті такі питання: роль зовнішньополітичного фактору у розвитку смуту, причини і